

Tietokantakurssit / TKTL

Tietokantojen perusteet

- tietokannan käyttö: SQL, sovellukset

Tietokannan hallinta

- tietokannanhallintajärjestelmän ominaisuuksia:
  - tallennusrakenteet
  - kyselyjen toteutus
  - taphtumien (transaktioiden) hallinta

Laudatur:

Tietokannan mallinnus

- tietokannan suunnittelu, käsittelyä (kalkyyliit)

Tietokantarakenteet ja -algoritmit

- syventää transaktioiden hallintaa ym.

Erikoiskursseja: tietovarastot, paikkatietojärjestelmät

1. Johdanto

Tietokanta (database) = loogisesti yhtenäinen kokoelma toisiinsa liittyviä tietoja

- fyysisellä tasolla: useita tiedostoja (tauluja)
  - tietojen määrä voi olla suuri
- tietyssä mielessä pysyvä (ohjelmaan verrattuna):
  - monen sovelluksen käytössä, jopa samanaikaisesti
- sovelluksista erillinen: suunnitellaan erikseen ohjelmien ja tietojen riippumattomuus
- tietojen väliset loogiset yhteydet, rajoitteet;
  - rajoitteiden voimassaolon valvonta
- tieto tallessa vain kertaalleen (yleensä)

Tietokannan ominaisuuksia, (jatkoa)

- monipuolinen tiedonhaku (kyselyllä) normaalia ja helppoa ('korkean tason ohjelmointia')
- tietojen käytön säätely:
  - kontrolloitu samanaikainen käyttö, suojaus
- eri käyttäjiä varten erilaisia näkemyksiä (view)
- automaattinen varmistus ja elpyminen häiriöistä
- tietokanta(järjestelmä) sisältää datan lisäksi
  - kuvaustietoa (metadataa, tietohakemisto)
  - hallintatietoa: hakemistoja, lukitustietoja ym.

Esim. yrityksen henkilöstötietokanta

EMPLOYEE(ssn, name, bdate, address, salary, superssn, dno)
DEPARTMENT(dname, dnumber, mgrssn)
PROJECT(pname, pnumber, plocation, dnum)
WORKS_ON(essn, pno, hours)
DEPT_LOCATIONS(dnumber, dlocation)
DEPENDENT(essn, dep_name, relationship)

(vrt. E&N, s. 204-205)

Tietokannan määrittely on tietokannan **kaavio** (schema):
ilmaisee, kuinka tietokannan kohteen (“miniworld”) tiedot
voidaan jäsenellä.

relaatiot: attribuutit (ominaisuudet)
relaatioiden väliset suhteet (esim. viite-eheys)

- erilaisia kaavioita: tietokannan mallinnus
loogisesti hyvä/huono tietokanta ...
(toisen kurssin asiaa)

Kertaa Tietokantojen perusteet –kurssin alkuosasta:

- *johdanto*
- *relaatio (avain, viiteavain: 4.1)*
- *SQL (luku 5; HETI vähintään perusteet)*

Henkilöstötietokannan määrittely SQL:llä

```
create table employee
(ssn          char(9) not null,
name         varchar(30)  not null,
bdate       date,
address     varchar(30),
salary      decimal(10,2),
superssn    char(9),
dno         int           not null,
primary key (ssn),
foreign key (superssn) references employee(ssn),
foreign key (dno) references department(dnumber) );
```

Tietokannan hallinta, kl.2002 H. Erkiö

7

Henkilöstötietokannan määrittely SQL:llä - 2

```
create table department
(dname       varchar(15)  not null,
dnumber     int           not null,
mgrssn      char(9) not null,
primary key (dnumber),
unique (dname),
foreign key (mgrssn) references employee(ssn) );

create table project
(pname       varchar(15)  not null,
pnumber     int           not null,
plocation   varchar(15),
dnum        int           not null,
primary key (pnumber), unique (pname),
foreign key (dnum) references department(dnumber) );
```

Tietokannan hallinta, kl.2002 H. Erkiö

8

Henkilöstötietokannan määrittely SQL:llä - 3

```
create table works_on
(essn      char(9)      not null,
 pno       int          not null,
 hours     decimal(3,1),

 primary key (essn, pno),
 foreign key (essn) references employee(ssn),
 foreign key (pno) references project(pnumber) );

create table dept_locations
(dnumber   int          not null,
 dlocation varchar(15)  not null,

 primary key (dnumber, dlocation),
 foreign key (dnumber) references department(dnumber) );
```

Henkilöstötietokannan määrittely SQL:llä - 4

```
create table dependent
(essn      char(9)      not null,
 dep_name  varchar(15)  not null,
 relationship varchar(8),
 primary key (essn, dep_name),
 foreign key (essn) references employee(ssn) );
```

Hieman laajempaa: E&N, s. 204-205
- myös tietokannan sisältö ("tietokannan tila")

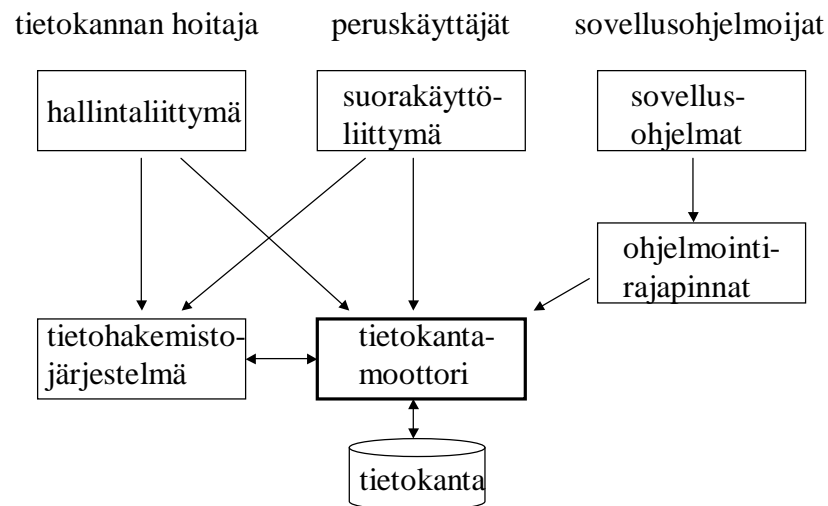
Tietokannanhallintajärjestelmä

Tietokannanhallintajärjestelmä (tkhj, dbms) = ohjelmisto, jonka avulla luodaan, ylöspäidetään ja käytetään tietokantoja.

Tietokannanhallintajärjestelmän osat:

- tietohakemistojärjestelmä
- tietokantamoottori
- kääntäjä /liittymä:
  - tiedonmäärittelykielelle
  - kyselyille
  - sovellusohjelmien käyttämille tietokantakielille
  - (ohjelmointirajapinnoille)

Tietokannanhallintajärjestelmä - 2

Tietokannanhallintajärjestelmä - 3

Tietokantamoottori

- pääsyn valvonta (saantioikeudet)
- kyselyn optimoija
- tapahtuman hallinta (samanaikaiset käyttäjät, elvytys)
- eheyden valvonta (tietokannan osien yhteydet, oikeellisuus)
- puskurien hallinta ja saantimenetelmät
(yhteys keskusmuistiin: siirto-operaatiot)
- ajonaikainen tk-prosessori toteuttaa kyselyt
ja hoitaa toimintaan liittyvän kontrollin

Tietokantajärjestelmän arkkitehtuuri

Perinteinen kolmitasoarkkitehtuuri:

ulkoinen taso: käyttäjänäkymät, sovellusohjelmat

käsitetaso: tietokannan looginen kaavio
(yleinen rakenne, ”kaikille”)

sisäinen taso: tietokannan säilytyskaavio
(tiedostorakenteet, saantipolut)

Käyttöjärjestelmän kannalta eri vaihtoehtoja:

- henkilökohtainen järjestelmä
- keskuskonemalli
- tiedostopalvelinmalli
- asiakas-palvelin-malli
- monitasomalli (asiakas, välitaso, palvelin)
- hajautetut järjestelmät

Tietohakemistojärjestelmä

Tietohakemisto sisältää tietokannan kuvaustiedot (metatietoa)

= tietokantakaavio kaikkine yksityiskohtineen

- kuvaustiedot yleensä relaatioina, voidaan käyttää varsinaisten tietojen tavoin

Esimerkkejä Oraclen kaaviotauluista:

USER_CATALOG käyttäjän omat objektit (taulut, näkymät ym.)

USER_VIEWS käyttäjän näkymät

USER_TAB_COLUMNS käyttäjän taulujen ja näkymien sarakkeet

ALL_CATALOG kaikki objektit, joihin käyttäjällä on pääsy

ALL_TABLES, ALL_VIEWS jne

DBA_ALL_TABLES, DBA_EXTENTS jne tietokannanhoitajan tauluja

Tietohakemistojärjestelmä - 2

Esimerkkejä.

```
select * from user_catalog;
```

TABLE_NAME	TABLE_TYPE
DEPARTMENT	TABLE
EMPLOYEE	TABLE
...	

```
select column_name, data_type  
from user_tab_columns  
where table_name = 'EMPLOYEE';
```


Tietohakemistojärjestelmä - 3

COLUMN_NAME	DATA_TYPE
SSN	CHAR
NAME	VARCHAR2
BDATE	DATE
ADDRESS	VARCHAR2
SALARY	NUMBER
SUPERSSN	CHAR
DNO	NUMBER

desc employee;

NAME	NULL?	TYPE
SSN	NOT NULL	CHAR(9)
NAME	NOT NULL	VARCHAR2(30)
BDATE		DATE jne

Tietokannan hallinta, kl.2002 H. Erkiö

17

Tietohakemistojärjestelmä - 4

```
select * from user_views where view_name = 'ADM_EMPLOYEE_SAL';
```

VIEW_NAME	TEXT_LENGTH	TEXT
ADM_EMPLOYEE_SAL	102	select lname, salary from employee, department where dno = dnumber and dname = 'Administration'

```
SQL> select * from adm_employee_sal;
```

NAME	SAL
Zelaya	25000
Wallace	43000
Jabbar	25000

Tietokannan hallinta, kl.2002 H. Erkiö

18